

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

ředitelství

tel.:

fax:

Letenská 4, 118 51 Praha 1

+420 257 533 756

+420 257 531 761

Ministerstvo spravedlnosti ČR

Vyšehradská 16

128 10 Praha 2

Praha 19. 11. 2008

čj. 157/08

JAZYKOVÝ POSUDEK NÁVRHU OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Z jazykového hlediska je možno posuzovaný text návrhu nového občanského zákoníku celkově hodnotit v zásadě pozitivně. Základním rysem uvedeného textu je obecně dobrá srozumitelnost i pro „běžného“ občana bez speciálního právního vzdělání, což je vlastnost, kterou je v kontextu (či dokonce kontrastu) jiných právních norem potřeba ocenit. Je potřeba ovšem uvážit, že se jedná o text odborný, který nezbytně musí být dostatečně přesný a jednoznačný a jehož dobré a důkladné pochopení proto z principu věci často vyžaduje jisté intelektuální úsilí – požadavky na míru takového úsilí však nesmějí být neúměrné, a zejména se porozumění textu nesmí opírat o obecně nesdílené odborné znalosti, což jsou podmínky, které předložený text v zásadě splňuje.

Z formálního hlediska je text napsán kultivovaně, zejména je v něm uspokojivě dodržena současná pravopisná norma.

Z uvedených obecných konstatování se částečně vymykají zejména následující body, které doporučujeme ještě před předložením zákona ke schválení uvážit a případně pozměnit či dopracovat:

- relativně časté užití předminulého času slovesného (plusquamperfekta – v korekturách bylo navrženo jeho odstranění),
- nejasné používání interpunkční čárky se spojkou *nebo* (bez předcházející čárky jde o výčet možností, z nichž může nastat i více současně, s čárkou jde o možnosti, které jsou vzájemně neslučitelné, což je potřeba – zejména v přesném právním textu – důsledně rozlišovat),
- nedůslednosti při přejímání a následných více či méně volných úpravách textu jiného právního předpisu, kdy je nutno vzít v úvahu gramatický dosah změn (např. při záměně původního termínu *právnícká osoba* termínem *podnikatel* je potřeba příslušně změnit i zájmena a tvary sloves),
- výjimku z výšeuvedené obecné srozumitelnosti návrhu představují paragrafy 2706 až 2720, které se vyznačují velmi složitou větnou stavbou, zejména na sebe nepřehledným způsobem navazujícími vedlejšími větami, takže význam celého souvětí je zde často nejasný, a domníváme se proto, že by bylo vhodné tuto část – ostatně relativně velmi malou – formulačně přepracovat.

Samostatnou problematikou, na kterou je ještě potřeba odkázat, je oblast právní terminologie. Podobně jako výše uvedený předminulý čas v oblasti gramatiky je v oblasti slovní zásoby řada užitých jazykových prostředků již z hlediska dnešní češtiny zastaralých (např. *zhlédnutí (osoby)* –

v lexikálním archivu Ústavu pro jazyk český lze najít v tomto významu 14 dokladů, všechny z 19. stol., *rozhrada* – v tomtéž archivu zachyceno 2x, jednou k r. 1936 a jednou k r. 1940, vždy jako citace § 854 blíže neurčené právní normy, tyto příklady však zdaleka nezahrnují vše). V oblasti lexika však (na rozdíl od gramatiky) může takovéto znovuzavádění termínů hrát v odborném právním jazyce pozitivní roli, a to zejména proto, že je možné předpokládat, že diskontinuita jejich užívání (a tedy jejich zastarání v jazyce) byla způsobena více či méně uměle za doby totality, kdy z běžného života zcela zmizela řada pojmů a s nimi samozřejmě i slova tyto pojmy označující (dobrým příkladem z oblasti „kolektivizovaného“ zemědělství je absence pojmu a tedy i slova *pacht*). Proti znovuzavedení či oživení takových slov proto nelze mít z hlediska jazykovědného námitky, protože jde o proces zřejmě funkční a smysluplný, který (za uvedených podmínek) je motivován nutností jemně diferencovat významové odlišnosti či odstíny (např. mezi *pachtem* a *nájmem*). Zda je takové zavedení funkční a smysluplné i z hlediska právní teorie, je ovšem otázka, jejíž řešení jazykovědě nepřísluší, pokud by však v právní diskusi byla zodpovězena kladně, bylo by jistě vhodné takové termíny občanům vysvětlit (resp. jejich obsah připomenout), např. formou poznámek, dodatku, terminologické přílohy apod.

doc. RNDr. Karel Oliva, Dr.

za správnost:

ředitel Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.